

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальністю **101 Екологія**
освітньо-професійною програмою
ЕКОЛОГІЯ

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка природокористування» для студентів, які навчаються за спеціальністю 101 Екологія. Кременець. 2025. 18 с.

Розробник програми:

Головатюк Л. М., доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання, кандидат біологічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол № 1 від 01 вересня 2025 року

Завідувач кафедри

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'O.Kratko', is centered on the page. The signature is fluid and cursive.

Ольга Кратко

1. Вступ

Система управління навколишнім середовищем дає можливість організаціям упорядковано та послідовно вирішувати екологічні проблеми шляхом розподілу ресурсів, визначення обов'язків і регулярного оцінювання технічних правил, методик та процесів. Вона є суттєво важливою для забезпечення спроможності організацій визначати свої екологічні цілі та досягати їх, а також для забезпечення постійної відповідності діяльності, продукції чи послуг національним та міжнародним вимогам. Для цього необхідне залучення на підприємства екологічно орієнтованого персоналу. Освіта і підготовка в області охорони навколишнього середовища потрібні як гарантія того, що всі співробітники мають належні і сучасні знання про законодавчі та інші регламентні вимоги, внутрішні нормативи, а також про політику і цільові екологічні показники організації. Так, потреба цілеспрямованого й ефективного розв'язання проблем екології, оптимізації природокористування в Україні зумовлена як внутрішніми чинниками (незадовільне, нераціональне природокористування, надмірне забруднення довкілля, особливо водних і земельних ресурсів, атмосфери, прогресуюча загалом деградація довкілля), так і зовнішніми чинниками і вимогами міжнародного співжиття, оскільки стратегічною метою України є розвиток всебічного співробітництва з європейськими державами, вихід на європейські стандарти як у політико-правовому, соціально-економічному, так і екологічному ракурсі. На сучасному етапі всесвітнього цивілізаційного поступу екологоприродний чинник стає дедалі більш актуальним і одним із найпріоритетніших у міжнародних відносинах, економічному, науковотехнічному співробітництві практично всіх держав світу. Отже, для екологічно орієнтованого розвитку української економіки необхідно формування ефективної економічної стратегії природокористування, що потребує підготовки відповідних кадрів.

Ключові слова: природокористування, економіка, екологія.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 101 Екологія Освітньо-професійна програма Екологія. Заповідна справа	Вибірковий	
Модулів – 3		Курс:	
Змістових модулів – 2		3-й	2-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		6-й	4-й
		Лекції	
		18 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		54 год.	80 год.
		Вид контролю: екзамен	
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: - аудиторних – 2 - самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми здобуття освіти – 40 % : 60 %

для заочної форми здобуття освіти – 11 % : 89 %

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти системних знань, розвиток умінь і навичок щодо економного користування природними ресурсами.

Завдання вивчення дисципліни:

1. Ознайомити студентів із законодавчими, нормативно-правовими та організаційними засадами державної політики у сфері екологічної безпеки.
2. Розкрити сутність і структуру економного користування природними ресурсами.
3. З'ясувати способи цілеспрямованого й ефективного розв'язання проблем екології, оптимізації природокористування в Україні.
4. Сприяти формуванню екологічної культури, відповідального ставлення до збереження природного середовища та сталого розвитку держави.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Економіка природокористування» студент повинен володіти такими компетентностями та досягти таких результатів навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог

Загальні компетентності

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності

ФК15. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

ФК18. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.

Результати навчання

ПР06. Знати новітні методи та інструментальні засоби екологічних досліджень, у тому числі методи та засоби математичного і геоінформаційного моделювання.

ПР10. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.

ПР13. Уміти оцінювати потенційний вплив техногенних об'єктів та господарської діяльності на довкілля.

ПР15. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Економіка природокористування.

Тема 1. Теоретичні основи економіки природокористування.

Завдання, предмет і метод економіки природокористування. Методи економіки природокористування. Поняття природокористування, його соціально-економічна сутність. Значення економіки природокористування в умовах взаємодії виробництва та природного середовища. Теорія зовнішніх ефектів: причини виникнення екстерналій, механізм регулювання.

Тема 2. Природні фактори та економічна оцінка природних ресурсів.

Природні ресурси як фактор соціально-економічного розвитку. Основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів. Особливості видової економічної оцінки природних ресурсів. Теорія диференціальної ренти та її розвиток у сучасних умовах. Екологічне ліцензування. Екологічне нормування і стандартизація. Статистична звітність промислових підприємств. Екологічна сертифікація. Законодавча база екологічної сертифікації в Україні. Складові системи екологічного управління. Основні нормативні документи, які регулюють діяльність у сфері екологічної стандартизації. Екологічна експертиза.

Тема 3. Основні фонди допоміжного виробництва в системі екологізації підприємства

Технологія і виробничий процес, організація енергогосподарства (дільниці та підрозділи екологічного спрямування). Структура енергогосподарства та органи управління. Види енергоносіїв і форми енергозабезпечення. Економічна сутність основних фондів, структура та класифікація. Балансова вартість основних фондів, інших необоротних та нематеріальних активів. Відновлена вартість основних фондів. Спрацювання, амортизація та ефективність відтворення і використання основних фондів допоміжного виробництва.

Тема 4. Техніко-технологічна база підприємства. Ресурсне забезпечення діяльності промислових підприємств.

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Методичні підходи та принципи розрахунку виробничої потужності. Поняття, класифікація і структура персоналу. Визначення чисельності окремих категорій працівників. Форми і системи заробітної плати. Баланс робочого часу робітника.

Тема 5. Економічна ефективність природоохоронних заходів.

Види природоохоронних заходів і їх роль у виробничому процесі. Сутність економічної ефективності природоохоронних заходів підприємства. Оцінка ефективності реалізації природоохоронних заходів (капітального будівництва). Показники економічної ефективності природоохоронних заходів.

Тема 6. Економічні збитки, оцінка втрат. Економічні проблеми збереження та відтворення біорізноманіття

Сутність економічних збитків від забруднення та деградації ресурсів природного середовища промисловим підприємством. Методи визначення

економічних збитків від забруднення довкілля. Оцінка економічних збитків в окремих секторах економічної діяльності.

Економічні проблеми збереження біорізномаяття. Роль екологічного оподаткування підприємства у вирішенні проблем довкілля та види особливо охоронюваних природних територій.

Тема 7. Організаційно-економічний механізм реалізації контролю

Передумови та розвиток платного природокористування в Україні. Податкові збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів. Збір за спеціальне використання води. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів. Плата за спеціальне використання об'єктів тваринного світу (Закон України «Про тваринний світ»). Збір за користування радіочастотним ресурсом України. Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України. Екологічні податки за забруднення природного середовища підприємством та механізм їх стягнення. Забруднення атмосфери, у тому числі стаціонарними і пересувними джерелами забруднення (викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення).

Тема 8. Принципи чинного екологічного законодавства України та відповідальність за порушення довкілля. Менеджмент природного середовища та управління екологічною безпекою

Структура чинного екологічного законодавства Система екологічного управління на макро- та макрорівні

Менеджмент природного середовища як економічна категорія: види та рівні. . Екологічне право як законодавчо-правова база менеджменту природного середовища. Особливості використання природних ресурсів у національній економіці.

Тема 9. Зарубіжний досвід регулювання природокористування.

Формування екологічної безпеки держави та регіонів у контексті гармонійного збалансованого розвитку. Міжнародне співробітництво у сфері збереження та відтворення довкілля. Зарубіжний досвід регулювання природокористування.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль I. Економіка												
Тема 1. Теоретичні основи економіки природокористування.	8	2	2			4	10	1	1			8
Тема 2. Природні фактори та економічна оцінка природних ресурсів.	6	2	2			2	9	1				8
Тема 3. Основні фонди допоміжного виробництва	8	2	2			4	9	1				8
Тема 4. Техніко-технологічна база підприємства. Ресурсне забезпечення діяльності промислових підприємств.	8	2	2			4	7		1			6
Разом за ЗМ I	30	8	8			6	35	3	2			30
Змістовий модуль II Охорона природи												
Тема 5. Економічна ефективність природоохоронних заходів	8	2	2			4	7	1				6
Тема 6. Економічні збитки, оцінка втрат. Економічні проблеми збереження та відтворення біорізноманіття	8	2	2			4	7	1				6
Тема 7. Організаційно-економічний механізм реалізації контролю	8	2	2			4	7	1				6
Тема 8. Принципи чинного екологічного законодавства України та відповідальність за порушення довкілля. Менеджмент природного середовища та управління екологічною безпекою	8	2	2			4	7		1			6
Тема 9. Зарубіжний досвід регулювання природокористування	8	2	2			4	7		1			6
Разом за ЗМ II	40	10	10			28	35	3	2			30
Усього годин	70	18	18			34	70	6	4			60
Модуль 2												

ІНДЗ	20				20					20	
Усього годин	90	18	18		20	54	90	6	4	20	60

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Тема 1. Теоретичні основи економіки природокористування.	2	1
2.	Тема 2. Природні фактори та економічна оцінка природних ресурсів.	2	
3.	Тема 3. Основні фонди допоміжного виробництва	2	
4.	Тема 4. Техніко-технологічна база підприємства. Ресурсне забезпечення діяльності промислових підприємств.	2	1
5.	Тема 5. Економічна ефективність природоохоронних заходів	2	
6.	Тема 6. Економічні збитки, оцінка втрат. Економічні проблеми збереження та відтворення	2	
7.	Тема 7. Організаційно-економічний механізм реалізації контролю	2	
8.	Тема 8. Принципи чинного екологічного законодавства України та відповідальність за порушення довкілля. Менеджмент природного середовища та управління екологічною безпекою	2	1
9.	Тема 9. Зарубіжний досвід регулювання природокористування	2	1
	Разом	18	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Тема 1 Теорія зовнішніх ефектів: причини виникнення екстерналій, механізм регулювання.	4	8
2.	Тема 2 Статистична звітність промислових підприємств	2	8
3.	Тема 3	4	8

	Спрацювання, амортизація та ефективність відтворення і використання основних фондів допоміжного виробництва.		
4.	Тема 4 Форми і системи заробітної плати	4	6
5.	Тема 5 Показники економічної ефективності природоохоронних заходів.	4	6
6.	Тема 6 Оцінка витрат та економіка	4	6
7.	Тема 7 Екологічні податки за забруднення природного середовища підприємством та механізм їх стягнення.	4	6
8.	Тема 8 Менеджмент природного середовища	4	6
9.	Тема 9 Відтворення довкілля	4	6
	Разом	34	60

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів під час самостійної роботи та на практичних заняттях

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь недостатньо осмислена; самостійно відтворює частину навчального матеріалу; вміє застосовувати знання для виконання завдання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у

навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8.Індивідуальні завдання

1. Екологічне нормування і стандартизація.
2. Статистична звітність промислових підприємств.
3. Екологічна сертифікація.
4. Законодавча база екологічної сертифікації в Україні.
5. Форми і системи заробітної плати.
6. Баланс робочого часу робітника.
7. Екологічні податки за забруднення природного середовища підприємством та механізм їх стягнення.
8. Забруднення атмосфери, у тому числі стаціонарними і пересувними джерелами забруднення (викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення).
9. Збереження біорізноманіття.
10. Зарубіжне співробітництво.

Вимоги щодо виконання ІНДЗ

Навчально-дослідна робота повинна складатися зі змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел.

У вступі потрібно:

- а) обґрунтувати актуальність теми;
- б) показати ступінь розробленості даної теми, здійснити аналіз сучасного стану дослідження проблеми;
- в) поставити завдання дослідження.

В основній частині потрібно висвітлити основний матеріал теми навчально-дослідної роботи, викласти факти, ідеї, результати досліджень в логічній послідовності, обґрунтувати власну позицію, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначити шляхи вирішення досліджуваної проблеми, розглянути тенденції подальшого розвитку даного питання. Практичну частину (за наявності) необхідно представити у вигляді результатів власних досліджень, із статистичною обробкою даних.

У висновках потрібно представити результати виконання навчально-дослідної роботи, підвести підсумки.

Список використаних джерел подавати згідно вимог.

В тексті роботи слід посилатися на список літератури, вказуючи при цьому в квадратних дужках номер джерела у списку використаної літератури і сторінки, які використанні для написання роботи за таким зразком: [1, С. 25-32].

Обсяг роботи 6-8 сторінок, друкований (формат А-4; інтервал 1,5; розмір

шрифту – 14).

Роботу потрібно виконати на окремих аркушах, які необхідно скріпити. На титульному аркуші слід вказати прізвище, ім'я та по-батькові студента, курс, групу, спеціальність. Текст роботи повинен бути чітким, розбірливим, з пронумерованими сторінками. Робота може бути виконана у формі презентаційної доповіді.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану дослідження	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	9 балів
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 балів
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	1 бал
Разом		20 балів

Примітка. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання ІНДЗ становить **20 балів**. Не виконання ІНДЗ оцінюється у 0 балів.

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	17-20	Відмінно
Достатній	10-16	Добре
Середній	6-9	Задовільно
Низький	0-5	Незадовільно

„Відмінно” відповідає **17-20** балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична (за наявності) частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає

вимогам, робота виконана вчасно.

„Добре” відповідає **10-16** балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повномуобсязі і не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

„Задовільно” відповідає **6-9** балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконано не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

„Незадовільно” відповідає **0-5** балам, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студент дає неправильні відповіді.

9.Методи навчання

Лекція, розповідь з елементами бесіди, інструктаж, самонавчання, практична робота, лекція-візуалізація.

10.Методи контролю

Усне та письмове опитування, презентація робіт, оцінювання практичних робіт, індивідуального завдання, підсумковий іспит.

11.Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1 Поточне оцінювання			Модуль 2 ІНДЗ	Модуль 3 Тестовий контроль	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3			
П1 - 5 П2 - 5 П3 - 5 П4 - 5	П6 - 5 П7 - 5 П8 - 5 П9 - 10		20	30	100

Примітка. Результати, отримані студентом у рамках неформальної освіти, можуть бути зараховані як частина освітнього процесу та прийняті до уваги під час оцінювання відповідних тем або модулів навчальної дисципліни, що дає змогу врахувати набуті знання та навички.

Підсумкова оцінка розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю та балів, отриманих під час екзамену у відсотковому співвідношенні за накопичувальною системою.

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю (50%)	Результати здачі екзамену (50%)
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Критерії оцінювання результатів складання екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
A	Відмінно	90-100	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє глибокі, міцні та системні знання навчально-програмового матеріалу; – володіє теоретичними основами дослідження проблем; – демонструє вміння критично оцінювати окремі нові факти, явища ідеї; – виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.

В	Добре	82-89	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу; – демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; – вільно застосовує матеріал у власній аргументації; – при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; – відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.
С		75-81	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; – демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; – при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; – відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
D	Задовільно	67-74	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; – виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні неточні, висновки.
E		60-66	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у розумінні основних положень навчального матеріалу; – допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; – не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	<ul style="list-style-type: none"> – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; – має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; – відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; – не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	<ul style="list-style-type: none"> – не відтворює значну частину навчального матеріалу; – не вміє викладати матеріал; – не має уявлення про об'єкт навчання; – не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

12.Методичне забезпечення

1. Електронні конспекти лекцій.
2. Методичні вказівки до практичних робіт.
3. Презентації в Microsoft Office PowerPoint для супроводу викладання лекційного матеріалу.
4. Методичні матеріали на платформі Moodle.

13.Рекомендована література

1. Базова

1. Данилишин Б.М. Економіка природокористування: К.: «Кондор», 2009. 465 с.
2. Яремчук І.Г. Економіка природокористування. К.: Просвіта, 2000. 431 с.
3. Стадницький Ю. Поняття економічних збитків від забруднення навколишнього середовища: необхідні уточнення Економіка України. 2006. №3. С. 88-89.
4. Шевчук В.Я. Основи інвестиційного менеджменту К., 2017. 352 с. 10.
5. Царенко О.М. Основи екології та економіки природокористування: Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2014. 400с.
6. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: Навч. посіб К.: Вища шк., 2000. 223 с.
7. Веклич О.О. Економічний механізм природокористування: аналіз дієвості. Вісник НАН України. 2001. №8. С. 35-41.
8. Кашенко О.Л. Екологічна сутність економічних категорій. Суми: Видавництво «Довкілля», 2001. 132 с.
9. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року, № 5403-VI.
10. Методика визначення ризиків та їх прийнятних рівнів для декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки. Затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики від 04.12.2002 № 637.
11. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): навч. посібник /В.В. Бегун, І.М.Науменко К., 2004. 328 с.

Допоміжна

- 1 Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. 848 с.
2. Саніахметова Н. О. Підприємницьке право. К.: А. С. К., 2001. 704 с.
3. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: Навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2007. 352 с.
4. Блінова Н.К. Екологічна стандартизація і сертифікація: Навч. посібник.

Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 124 с.

5. Васильков В. Г. Організація виробництва: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 524 с.

6. Бардаков В.А. Економіка водопостачання та водовідведення: Навч. посібник для студентів спеціальності „Водопостачання та водовідведення” вищих навчальних закладів . Харків: ХНАМГ, 2006. 331с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mns.gov.ua> 2. <http://www.menr.gov.ua>.
2. Про екологічну експертизу: Закон України від 09 лютого 1995 року
Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу:
<http://www.rada.gov.ua>.